

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Затверджено

на засіданні кафедри загальної педагогіки
та педагогіки вищої школи
факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 27 серпня 2020 р.)

Завідувач кафедри
проф. Квас О. В.

ЗАВДАННЯ

для самостійної та індивідуальної роботи
з навчальної дисципліни «Конфлікти в педагогічній діяльності»,
що викладається в межах ОПШ «Організація освітнього простору:
управління та експертиза» другого (магістерського) рівня вищої освіти
для здобувачів зі спеціальності
011 «Освітні, педагогічні науки»

Курс «Конфлікти у педагогічній діяльності» (16 год. лекц., 16 год. сем., 88 год. сам. роб.) призначено для студентів У курсу факультету педагогічної освіти, спеціальності 011 – освітні, педагогічні науки, ОКР «магістр». Вивчення цього курсу сприяє підготовці майбутніх педагогів до професійної діяльності, взаємодії з школярами, студентами, батьками, колегами у середніх загальноосвітніх закладах різних рівнів і типів, а також конструктивного розв’язання конфліктів, що неминуче виникають в процесі педагогічної діяльності.

Цей курс спрямований на розвиток у майбутніх педагогів системи знань й розуміння природи конфлікту у навчально-виховному процесі, а також умінь застосування конструктивних способів його розв’язання у різних педагогічних ситуаціях. Опанування змісту курсу посилює у студентів відчуття відповідальності за конструктивне вирішення педагогічних конфліктів; знижує рівень боязні можливих суперечностей, непорозуміння у професійній діяльності вчителя; формує у них готовність до аналізу конфлікту та самостійного прийняття рішень у процесі його розв’язання. Теоретичні положення курсу визначаються практичною спрямованістю, слугують орієнтирами для аналізу реальних конфліктних ситуацій, а також набуття досвіду вибору й застосування доцільного способу їхнього вирішення. Формування студентами власних поглядів, умінь й навичок у процесі вивчення курсу «Конфлікти у педагогічній діяльності» відбувається шляхом аналізу педагогічних ситуацій під керівництвом викладача, участі у різних формах навчально-пізнавальної діяльності (індивідуальній, парній, груповій, колективній), виконання ділових, сюжетно-рольових ігор, вправ та імітування педагогічних ситуацій.

Мета курсу – формування у студентів системи знань, умінь попередження та конструктивного вирішення педагогічних конфліктів у навчальних закладах різних рівнів та типів.

Завдання:

- формування у майбутніх учителів розуміння природи конфлікту у навчально-виховному процесі та готовності до його конструктивного розв’язання;
- формування у студентів системи знань особливостей, типів, причин виникнення конфлікту в педагогічних ситуаціях і стратегій, шляхів його вирішення;
- формування у студентів умінь застосування конструктивних способів розв’язання конфліктів у різних педагогічних ситуаціях;
- виховання у майбутніх педагогів відчуття відповідальності за конструктивне вирішення педагогічних конфліктів.

В результаті вивчення курсу “Конфлікти у педагогічній діяльності” студент повинен **знати:**

- особливості педагогічної взаємодії педагога з учнями (молодшими школярами);
- передумови виникнення конфліктів у педагогічних ситуаціях;
- суть педагогічного конфлікту, його ознаки, особливості, структуру;
- рівні педагогічного конфлікту, етапи його ескалації, типи;
- психолого-педагогічні причини виникнення конфліктів у педагогічних ситуаціях;
- стратегії поведінки вчителя у конфліктній ситуації;
- прийоми порушення дисципліни та способи розв’язання конфліктів;
- особливості спілкування у конфліктній ситуації;
- модель розв’язання конфлікту;
- суть, особливості, умови застосування переговорів, фасилітації, медіації, арбітрації.

вміти:

- аналізувати конфлікти у різноманітних педагогічних ситуаціях;
- застосовувати різні прийоми для попередження конфліктів у навчально-виховному процесі початкової школи;
- управляти конфліктною ситуацією, застосовувати різні способи налагодження дисципліни молодших школярів;
- застосовувати доцільні стратегії поведінки педагога у конфліктних ситуаціях;
- організовувати конструктивне спілкування з учнями(молодшими школярами), батьками, колегами у конфліктній ситуації;

- обирати доцільний спосіб конструктивного розв'язання конфліктів у різних педагогічних ситуаціях;
- проводити переговори, фасилітацію, медіацію та несудову арбітрацію для розв'язання конфлікту;
- застосовувати необхідні шляхи розв'язання конфлікту з різними суб'єктами педагогічного процесу (вчитель – учні/молодші школярі); вчитель – батьки; вчитель – вчитель; учень – учень);
- долати непорозуміння, вирішувати конфлікти з учнями з різними порушеннями дисципліни та конфліктними особами.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Суть, характерні ознаки, особливості конфліктів у педагогічній діяльності	10 год.
2	Типологія, особливості конфліктів у педагогічній діяльності вчителя початкової школи	10 год.
3	Психолого-педагогічні причини виникнення та аналіз конфліктів у педагогічній діяльності	14 год.
4	Організація спілкування педагога у конфліктних ситуаціях	10 год.
5	Стратегії поведінки педагога у конфліктній ситуації	10 год.
6	Особливості, процедура проведення вчителем переговорів, фасилітації (на прикладі початкової школи)	10 год.
7	Умови ефективної організації медіації та арбітрації	14 год.
8	Конфліктологічна компетентність педагога	10 год.
	Разом	88 год.

Самостійна робота передбачає опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури до теми та охоплює завдання для підготовки студентів до цілеспрямованої активної участі під час семінарських занять.

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти конфліктів у діяльності педагога.

Тема 1. Суть, характерні ознаки, та стратегії запобігання конфліктам в освітньому середовищі

ТЕМА 1. Суть, характерні ознаки, та стратегії запобігання конфліктам в освітньому середовищі (10 год.)

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати джерельну базу з теми лекції та семінару. Підготувати відповіді на питання до семінару.
2. Підготуйтеся навести приклади конфліктної поведінки або дій вчителя/учнів.
3. Опишіть піраміду конфлікту та її складові.
4. Підготуйте письмове завдання «Опис стадій конфлікту (на прикладі конкретної конфліктної ситуації) (5 балів).
5. Завдання для діалогу: Який конфлікт можна назвати конструктивним?
6. На підставі власного досвіду наведіть приклади випадків та протидії шкільному булінгу.

7. Підготуйтеся переконати учнів/колег у важливості дотримання стратегії «мирної школи».

Рекомендована література: 1, 4, 7, 11, 15.

ТЕМА 2. Типологія, особливості конфліктів у педагогічній діяльності (10 год.)

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати джерельну базу з теми лекції та семінару. Підготувати відповіді на питання до семінару.
2. Визначте негативні й позитивні сторони педагогічного конфлікту; аргументуйте, чому педагог несе відповідальність за конструктивне вирішення конфлікту у педагогічних ситуаціях.
3. Підготуйтеся проаналізувати на занятті різні види класифікації педагогічних конфліктів. Які з них є найскладнішими для вирішення і чому?
4. Підготуйте письмово глосарій термінів до теми (5 балів).
5. Змодельуйте конфліктні педагогічні ситуації, що відповідають різним типам конфліктів.
6. Підготуйтеся до діалогу: Роль педагога у миробудуванні.

Рекомендована література: 1, 4, 7, 9, 12, 14.

ТЕМА 3. Особливості та види аналізу конфліктів у педагогічній діяльності (14 год.)

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати джерельну базу з теми лекції та семінару. Підготувати відповіді на питання до семінару.
2. Підготуйте письмовий проект на тему: «Аналіз конфлікту в педагогічних ситуаціях (учитель–учень (учні), учитель –батьки, учень – учень). (10 балів) за однією із запропонованих схем.
3. Поясніть, чому аналіз конфлікту, є лише етапом у процесі його вирішення, а не завершенням?
4. На прикладі змодельованої конфліктної ситуації, визначте її учасників та стейкхолдерів (усіх зацікавлених осіб).
5. Підготуйтеся продемонструвати у сюжетно-рольовій грі застосування різних способів аналізу педагогічного конфлікту з дотриманням його процедури.

Рекомендована література: 4, 5, 13, 14, 15.

ТЕМА 4. Організація спілкування педагога у конфліктних ситуаціях (10 год.)

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати джерельну базу з теми лекції та семінару. Підготувати відповіді на питання до семінару.
2. Підготуйте педагогічні ситуації на різні стилі/рівні/моделі спілкування (5 балів)
3. Які бар'єри спілкування учасників конфлікту можуть виникати? Наведіть приклади.
4. Підготуйтеся продемонструвати прийоми активного слухання у сюжетно-рольових вправах.
5. Підготуйте пам'ятку для медіатора-початківця «Правила вирішення суперечки» (5 балів).
6. Узагальнити та систематизувати знання для написання підсумкового модульного контролю.

Рекомендована література: 4, 5, 9, 10, 11, 12, 14.

Змістовий модуль 2. Шляхи, способи розв'язання педагогічних конфліктів

ТЕМА 5. Стратегії поведінки педагога у конфліктній ситуації (10 год.)

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати джерельну базу з теми лекції та семінару. Підготувати відповіді на питання до семінару
2. Підготуйте письмове завдання «Плюси і мінуси стратегії поведінки у конфліктній ситуації» (5 балів).
3. Будьте готові продемонструвати різні стилі поведінки педагога у конфліктних ситуаціях.
4. Змодельуйте педагогічні ситуації для демонстрування кожної стратегії поведінки викладача у конфліктній ситуації (конкуренції, ухилення, пристосування, компроміс, співробітництво), обґрунтуйте доцільність конкретного стилю поведінки педагога у відповідній ситуації.

Рекомендована література: 4, 5, 13, 14, 15.

ТЕМА 6. Особливості, процедура проведення вчителем переговорів, фасилітації (10 год.)

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати джерельну базу з теми лекції та семінару. Підготувати відповіді на питання до семінару
2. Підготуйтеся проаналізувати на занятті особливості, умови, процедуру організації переговорів та фасилітації для конструктивного вирішення педагогічного конфлікту
3. Будьте готові продемонструвати у сюжетно-рольовій грі застосування переговорів та фасилітації для вирішення педагогічного конфлікту з дотриманням його процедури.
4. Підготуйте письмове завдання на тему «Правила проведення успішних переговорів» (5 балів).

Рекомендована література: 4,5,6,7, 9,14, 15

ТЕМА 7. Умови ефективної організації медіації та арбітрації (14 год.)

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати джерельну базу з теми лекції та семінару. Підготувати відповіді на питання до семінару.
2. Підготуйтеся проаналізувати на занятті особливості, умови, процедуру організації медіації та арбітрації для конструктивного вирішення педагогічного конфлікту
3. Будьте готові продемонструвати у сюжетно-рольовій грі застосування медіації та арбітрації для вирішення педагогічного конфлікту з дотриманням його процедури.
4. Підготуйте письмовий проект на тему «Розв'язання конфлікту у педагогічній ситуації» (див. вимоги нижче, 10 балів).

Рекомендована література: 4,5,6,7, 9,14, 15.

ТЕМА 8. Конфліктологічна компетентність педагога (10 год.)

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати джерельну базу з теми лекції та семінару. Підготувати відповіді на питання до семінару.
2. Узагальнити та систематизувати знання для написання підсумкового модульного контролю.
3. Підготувати схематичний план-конспект тренінгу для учнів «Конфлікти і шляхи його подолання» (5 балів).

Рекомендована література: 4,5,7,9.

Самостійні творчі завдання

Проект 1 (8 год.)

Тема: *Аналіз конфлікту в педагогічних ситуаціях (учитель–учень (учні), учитель –батьки, учень – учень).*

Мета: *формування умінь аналізу конфлікту у педагогічних ситуаціях на підставі вибору відповідної схеми аналізу*

Зміст:

1. На основі власного досвіду або реальних життєвих подій опишіть конфлікт, що виник між учителем і учнем (учнями), учителем і батьками, учнем й однокласником (іншими школярами).
2. Виконайте ґрунтовний аналіз конфліктної ситуації, що виникла, застосовуючи орієнтовну схему.
3. Визначте можливі шляхи розв'язання конфлікту та відповідні наслідки.
4. Обґрунтуйте шляхи, які доцільні для конструктивного розв'язання конфлікту; обґрунтуйте мотиви вибору цих шляхів.

Вимоги:

1. Для виконання цього проекту опишіть конфліктну ситуацію, що виникла між учасниками педагогічного процесу (вчитель, адміністрація навчального закладу, батьки, учні).
2. Для аналізу конфліктної ситуації застосуйте орієнтовну схему із курсу «Конфлікти в педагогічній діяльності» або застосуйте елементи з різних схем аналізу.
3. У процесі аналізу подавайте детальну інформацію та аргументи.
4. Критерії оцінювання проекту: 3 б. – опис ситуації, 2 б. – опис схеми аналізу, 3 б. – опис шляхів аналізу конкретної ситуації, 2 б. – грамотність викладу англійською мовою.

Проект 2 (8 год.)

Тема: *Розв'язання конфлікту у педагогічних ситуаціях*

Мета: *формування умінь конструктивного розв'язання конфлікту за інтересами суперників шляхом вибору доцільного способу*

Зміст:

1. Опишіть конфліктну ситуацію, що виникла між суб'єктами педагогічного процесу.
2. Зробіть вибір доцільного та найефективнішого способу вирішення педагогічного конфлікту за інтересами протилежних сторін, аргументуйте свій вибір.
3. Детально опишіть процедуру застосування обраного способу розв'язання конфлікту у формі діалогу, вказуючи практичні й словесні дії учасників.
4. Здійсніть опис процесу розв'язання конфлікту за відповідною моделлю.

Вимоги:

1. Окресліть конфліктну ситуацію без її аналізу;
2. Мотивуйте вибір способу розв'язання конфлікту.
3. Можете застосовувати дійові особи, називаючи імена;
4. Під час опису процесу вирішення конфлікту, дотримуйтесь необхідної структури;
5. Описуйте кожний етап розв'язання конфлікту, зокрема дії кожного учасника (наприклад, вчителя й учня);
6. Не варто зазначати, що Ви як учитель будете робити; описуйте хід процесу та дії учасників.
7. Особливу увагу зверніть на заключну частину процесу вирішення конфлікту, тобто досягнення певної домовленості.
8. Критерії оцінювання проекту: 2 б. – опис конфліктної ситуації, 2 б. обґрунтування процедури вирішення конфлікту, 4 б. – опис процедури вирішення конфлікту, 2 б. – грамотність викладу англійською мовою.

Рекомендована література

Базова

1. Галаган В.Я. Психологія конфлікту: Навчально-методичний посібник для підготовки магістрів усіх форм навчання / В.Я. Галаган, В.Ф. Орлов, О.М. Отич, О.О. Фурса. – К.: ДЕТУТ, 2008. – 422 с.
2. Герасіна Л.М., Панов М.І., Осіпова Н.П. та ін. Конфліктологія / За ред. Л.Н. Герасіної, М.І. Панова. – Х.: Право, 2002. – 256 с.
3. Гірник А.М. Основи конфліктології. – К.: ВП НАОУ, 2001.
4. Грабовська С., Равчина Т. Конфлікти без насильства: Посібник / За ред. Шведа Ю.Р. – Львів: Фонд «Україна-Європа», 2001.
5. Дурманенко Є.А. Конфлікти в педагогічному процесі: монографія / Дурманенко Є.А. — Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. — 287 с.
6. Ємельяненко Л.М., Петюх В.М., Торгова Л.В., Гриненко А.М. Конфліктологія: Навч. посібник / За заг. ред. В.М. Петюха, Л.В. Торгової. – К.: КНЕУ, 2003.
7. Клименских, М. В. Педагогические конфликты в школе : [учеб. пособие] / М. В. Клименских, И. А. Ершова ; М-во образования и науки Рос. Федерации, Урал, федерал. ун-т. - Екатеринбург: Изд-во Урал, ун-та, 2015. — 76 с.
8. Пірен М. Основи конфліктології: Навчальний посібник. – К., 1997.
9. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект. – [Навч.-метод. посібник] / – К.: ФОП Стеценко В.В. – 2016. – 192 с.
10. Русинка І. І. Конфліктологія. Психотехнології запобігання і управління конфліктами. Навчальний посібник. – Київ, 2007.
11. Цюрупа М.В. Основи конфліктології та теорії переговорів: Навчальний посібник. / М.В. Цюрупа. – К.: Кондор, 2004. – 172 с.
12. Рудакова І.А. Конфліктологія для педагогов / І.А. Рудакова, С.В. Жильцова, Е.А. Филиппенко. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 2005.
13. Jeong, Ho-Won. Understanding Conflict and Conflict Analysis / Ho-Won Jeong. - Los Angeles, US: Sage Publication Ltd, 2008. – 263 p.
14. Peacebuilding toolkit for educators: high school lessons / Alison Milofsky, editor; with contributions by Kristina Berdan . . . [et al.]. – Washington, DC: US Institute of Peace Press, 2011. – 130 p.
15. Runde, Craig E. Developing your conflict competence: a hands-on guide for leaders, managers, facilitators, and teams / Craig E. Runde, Tim A. Flanagan. – San Francisco: Jossey-Bass, 2010. – 270 p.

Допоміжна

1. Анатомія конфлікту // Прикладна конфліктологія : хрестоматія / сост. К. В. Сельченко. - Минск ; Москва, 2001. – С. 6–119.
2. Гришина Н.В. Психологія конфлікту. – СПб.: Питер, 2000.
3. Дмитриев А.В. Конфліктологія. – М.: Гардарики, 2000.
4. Конфлікти в педагогічному процесі // Конфліктологія : навч. посіб. : [для студентів ВНЗ] /
5. П. С. Прибутько, Р. В. Михайленко, Л. М. Дубчак, М. М. Роговенко ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т внутр. справ. – Київ, 2010. – С. 65–70.
6. Конфліктологія / Под ред. А.С. Карміна. – СПб.: Лань, 1999.
7. Конфліктологія: ученик для вузов / Под ред. В.П. Ратникова, В.П. Голуб, Г.С. Лукашкова и др.. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.
8. Рыбакова М.М. Конфлікт и взаимодействие в педагогическом процессе. – М.: Просвещение, 1991.
9. Скотт Д.Г. Конфлікти, пути их преодоления. – К.: ВНЕШТОРГИЗДАТ, 1991

10. Чернышев А.С. Практикум по решению конфликтных педагогических ситуаций. М.: Педагогическое общество России, 1999.

Інформаційні ресурси

- ◆ освітні сайти мережі Інтернет;
- ◆ фонди бібліотек кафедри загальної і соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка, педагогічного коледжу (вул. Туган-Барановського, 7);
- ◆ наукова бібліотека імені Василя Стефаника (вул. Стефаника, 2);
- ◆ наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка (вул. Драгоманова, 5, 17);
- ◆ педагогічна бібліотека (вул. Зелена, 24)